

DOELSTELLINGENKADER - PREVENTIE VAN GEWELDDADIGE RADICALISERING, EXTREMISME, TERRORISME EN POLARISATIE

1. INLEIDING

Het beleid ter preventie van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie werd uitgebouwd toen Vlaanderen werd geconfronteerd met jihadisme en vertrekkende Syriëstrijders (Foreign Terrorist Fighters of FTF). De gruwel van de terreurbewegingen Islamitische Staat en Al Qaeda was niet meer alleen iets uit het buitenland, maar nestelde zich ook in onze steden en gemeenten. Dit resulteerde in verschillende opeenvolgende aanslagen in het Westen, waaronder ook in ons land in 2016. Het feit dat bepaalde personen, voornamelijk jonge mannen, maar ook vrouwen en minderjarigen, binnen onze samenleving aangetrokken werden tot verschillende religieus-extremistische visies en daarin zelfs ook actie ondernamen, maakte een passende aanpak noodzakelijk.

Er werden de voorbije jaren al heel wat structuren, beleid en expertise uitgebouwd, zowel op federaal als op Vlaams niveau. Dit vertaalde zich in verschillende actieplannen: het Plan R op federaal niveau, en het Actieplan ter preventie van Gewelddadige Radicalisering en Polarisering op Vlaams niveau. Met een nieuwe Vlaamse regering, die nieuwe accenten legt en rekening houdt met enkele recente evoluties en ontwikkelingen, is er nood aan een herziening van het vorige Vlaamse actieplan.

De dreiging vanuit religieus-extremistische, meer bepaald salafistische en islamistische hoek blijft, als grootste dreiging voor terroristische aanslagen, aanwezig in onze samenleving. Daarnaast moeten we ook waakzaam zijn voor andere vormen van radicalisering en extremisme, want er zijn naast het religieuze ook rechts-extremistische en links-extremistische varianten. Zo is er ondertussen ook een opgang van rechts-extremistisch gedachtegoed merkbaar zowel in België als internationaal. Zowel de Staatsveiligheid als het OCAD stellen momenteel vast dat de bedreigingen en het extremistisch gedachtegoed in die zin geëvolueerd zijn. Ook Europol stelde in zijn Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2020 dat gewelddadig rechts-extremisme in opmars is. Bij rechts-extremisme, waarbij bepaalde individuen zich vanuit eerder racistische motieven of complottheorieën laten manipuleren door rechts-extremistische ideologieën, zijn er vooralsnog – in vergelijking met een aantal andere Europese landen – een relatief beperkt aantal terreurdaden in ons land geweest. Maar als overheid moeten we preventief te werk gaan om ook die voedingsbodem aan te pakken. We hebben ook aandacht voor links-extremisme en voor rechts-extremistische stromingen en organisaties binnen de minderheidsgroepen in ons land. Want deze vorm van extremisme vormt een grote dreiging voor minderheden binnen die minderheidsgroepen. **Alle reële dreigingen voor de democratie in ons land dienen dus aangepakt te worden, zowel bijvoorbeeld het Madkhalistisch Salafisme als Blood and Honour als de Grijze Wolven.**

Radicalisering is met andere woorden een breed begrip dat zich niet noodzakelijk tot één fenomeen beperkt. Extremisme kan zich dus op verschillende manieren uiten. Van de 79 haatpropagandisten die geregistreerd zijn in de Gemeenschappelijke Gegevensbank (GGB) hangen 49 personen (62%) een vorm van islamistisch extremisme aan, 22 (28%) hangen een rechts-extremistisch gedachtegoed aan en 8 (10%) komen uit de links-extremistische scene.¹

¹ Cijfers OCAD van 11 juni 2020.

Het is dan ook aangewezen om een uitgebreider Vlaams beleid te ontwikkelen dat de verscheidenheid van de verschillende vormen van gewelddadige radicalisering, extremisme en terrorisme viseert en hierop antwoorden formuleert, te meer daar dikwijls dezelfde onderliggende mechanismen van maatschappelijke vervreemding en isolatie hieraan ten grondslag liggen. Alle varianten van extremisme bevatten namelijk het gemeenschappelijke gevaar dat ze in de kern de democratie en de pluraliteit van belangen, de scheiding der machten en de universaliteit van de mensenrechten negeren. Ook de toenemende polarisatie, die een vruchtbare voedingsbodem voor gewelddadige radicalisering, extremisme en terrorisme vormt, dient mee in dit beleid betrokken te worden.

Preventie van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie betreft een zeer brede aanpak. We versterken dan ook onze samenleving, onze structuren en het individu hiertegen. We hebben bijzondere aandacht voor de cruciale rol die de lokale besturen, de LIVC's en de socio-preventieve en curatieve diensten en voorzieningen hierbij kunnen spelen. Ook het individu wordt benaderd vanuit een aanklappende, op maat gesneden en multidisciplinaire aanpak.

Om de fundamentele vrijheden van onze samenleving te kunnen blijven waarborgen, moeten de Vlaamse veiligheidsstructuren versterkt bijgestuurd worden. Het is dan ook uitermate belangrijk dat Vlaanderen een accuraat beeld kan vormen van de meest actuele dreigingen tegen onze samenleving. Goede samenwerking met, en informatie-uitwisseling en -doorstroming van en naar de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de lokale overheden en de LIVC's, is hierbij ook cruciaal.

We hebben ook bijzondere aandacht voor de slachtoffers van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie. Immers, ons Vlaams beleid heeft, naast het preventief bestrijden van alle vormen van extremisme en polarisering, uiteraard ook als hoofddoel om nieuwe slachtoffers te vermijden.

Daarnaast zullen we bijkomende kennis en expertise uitbouwen binnen de Vlaamse overheid. Radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisering zijn namelijk evolutieve processen. Het is dan ook cruciaal dat recent wetenschappelijk onderzoek en internationale inzichten en tendensen in Vlaanderen geïmplementeerd kunnen worden.

Voorliggend doelstellingenkader en het nog op te maken actieplan gaan in op alle specifieke maatregelen die de Vlaamse overheid neemt op vlak van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisering. Ook acties die behoren tot het reguliere beleid vanuit de verschillende beleidsdomeinen of die reeds zijn opgenomen in andere transversale beleidsplannen kunnen in brede zin bijdragen tot het realiseren van deze doelstelling. Deze worden hier evenwel niet hernomen. We verwijzen in dat verband naar de beleids- en begrotingstoelichting van de ter zake bevoegde ministers. In de praktijk is er uiteraard wel een wisselwerking: door preventief in te zetten op de fenomenen extremisme en polarisatie, wordt ook ingezet op het versterken van de samenleving en door het versterken van de samenleving wordt gestreden tegen het uitdijen van extremisme en polarisatie.

Dit actieplan zal dus voornamelijk focussen op de preventie en aanpak van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie, met inbegrip van de verschillende, in onze maatschappij aanwezige vormen ervan, die zich zowel online als offline kunnen uiten en een gevaar betekenen voor onze democratische rechtsorde. Dit alles met het oog op het vermijden van nieuwe slachtoffers.

2. TERMINOLOGIE – AFBAKENING BEGRIPPEN

Het is belangrijk om te duiden dat de term radicalisering niet enkel de gekende vorm van extremisme (nl. Syriëstrijders) inhoudt, maar dat er ook andere, minder voor de hand liggende vormen van radicalisering en extremisme sluimeren in onze samenleving.

Wat betreft de terminologie, worden zowel het radicaliseringsproces, extremisme als terrorisme, in de Wet van 11 december 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten gedefinieerd. Onderstaande drie definities vormen juridisch de basis van het mandaat van zowel de staatsveiligheid als het OCAD en worden dan ook het best gereflecteerd in ons Vlaams actieplan.

- Het **radicaliseringsproces** is een proces waarbij een individu of groep van individuen op dusdanige wijze wordt beïnvloed dat dit individu of deze groep van individuen mentaal gevormd wordt of bereid is tot het plegen van terroristische handelingen.² Radicalisering leidt ter verduidelijking niet altijd tot terrorisme. Het zijn allemaal complexe begrippen die enige nuancering vergen. **Radicalisering** is in hoofdzaak een proces dat in grote mate de houding ten aanzien van het gebruik van geweld bepaalt. Individuen en groepen maken bij radicalisering een geleidelijke, dynamische evolutie door waarbij zij radicale ideeën, opvattingen en visies overnemen of ontwikkelen. Het is dus een proces dat kan leiden - maar niet noodzakelijk leidt - tot **gewelddadig extremisme**. Dit is namelijk de bereidheid om het gebruik van geweld te aanvaarden om extremistische doeleinden te bereiken, zonder dat daarom effectief wordt overgegaan tot het uitoefenen van geweld.
- Met **extremisme** wordt bedoeld: racistische, xenofobe, anarchistische, nationalistische, autoritaire of totalitaire opvattingen of bedoelingen, ongeacht of ze van politieke, ideologische, confessionele of filosofische aard zijn, die theoretisch of in de praktijk strijdig zijn met de beginselen van de democratie of de mensenrechten, met de goede werking van de democratische instellingen of andere grondslagen van de rechtsstaat. Hieronder wordt ook het radicaliseringsproces begrepen.³
- **Terrorisme** tenslotte, houdt het gebruik van geweld tegen personen of materiële belangen om ideologische of politieke redenen in, met als doel zijn doelstellingen door middel van terreur, intimidatie of bedreigingen te bereiken. Hieronder wordt ook het radicaliseringsproces begrepen.⁴

Ook **deradicalisering** is een omstreden begrip en vraagt enige nuance. In eerste instantie wordt dit vaak beschouwd als het omkeren van het radicaliseringsproces. Maar in realiteit is het iets complexer dan dat. Kan een geradicaliseerde persoon überhaupt volledig deradicaliseren? Wanneer vertoont men terug 'genormaliseerd' gedrag, en wat is dat dan precies? Daarom is het beter om in te zetten op disengagement en curatieve projecten en zullen we ons in dit actieplan ook hierop focussen. **Disengagement** is eerder gedragsmatig en betekent het terugdringen en neutraliseren van de handelingen, en dan voornamelijk (de bereidheid tot) het gebruik van geweld. Het doel is te komen tot een individuele afkeuring van het gewelddadig gedrag van de groep waartoe men zich associeerde. Deradicalisering heeft eerder betrekking op een psychologische component, en houdt een wijziging in het cognitieve denkkader van de persoon, met betrekking tot diens ideologische en persoonlijke overtuigingen, in. Het gaat hierbij dus om een fundamentele wijziging in het gedachtegoed van de geradicaliseerde persoon. **Curatieve projecten** dragen bij aan het opnieuw aansluiting vinden in de samenleving en tot het bieden van een toekomstperspectief aan personen met een

---

² Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst – Art. 3, 15°.

³ Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst – Art. 8, 1° c).

⁴ Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdienst – Art. 8, 1° b).

radicaliseringsproblematiek. Het gaat dus om begeleidingsinitiatieven en trajecten met het oog op re-integratie. Deradicalisering en disengagement kunnen dus deel uitmaken van een curatieve aanpak. **Polarisatie** is de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving, die resulteert of kan resulteren in (een toename van) spanningen tussen groepen en in risico's voor de sociale veiligheid. Sociale onveiligheid kan hierbij gedefinieerd worden als het gevoel van onveiligheid in een buurt als gevolg van gepleegde criminaliteit; (gepercipieerde) overlast of conflicten tussen groepen of burgers onderling in die buurt.⁵ In dit plan behelst polarisatie enkel polarisatie die tot radicalisering of geweld leidt, zoals het verheerlijken van gewelddadige acties of zelfs het daadwerkelijk overgaan tot wetsoverschrijdende handelingen.

3. DOELSTELLINGENKADER

1. We versterken onze samenleving tegen polarisatie, zowel online als offline. Elk betrokken beleidsdomein neemt de nodige maatregelen om polarisatie tegen te gaan.

Zowel salafistische en jihadistische als andere extremistische groeperingen propaganderen een sterk gepolariseerd wereldbeeld. Hierbij stelt het OCAD dat de polarisatie van de samenleving, met het wederzijdse antagonisme tussen rechtsextremisme en islamisme, een feit is in het echte leven en op het internet.

Terwijl de notie radicalisering slaat op een proces dat een individu of groep doorgaat, heeft het begrip polarisatie betrekking op de relatie tussen onderscheidbare groepen of individuen onderling. Polarisation kan dan ook gezien worden als een mechanisme dat breder dient opgevat te worden dan radicalisering. Het gaat hier immers om de verhouding tussen diverse actoren op het maatschappelijk veld, terwijl radicalisering zich kan beperken tot personen of een groep, zonder dat dit tot uiting komt doorheen een polarisatieproces (en dus andere personen of groepen erbij betrokken zijn).⁶

Evident is niet elke vorm van polarisatie ongewenst. We moeten opletten dat het debat als georganiseerd meningsverschil en drijver van maatschappelijke evolutie niet weggezet wordt als ongewenste polarisatie. Wanneer polarisatie echter als methode aangewend wordt voor radicalisering en extremisme of zelfs een legitimatie vormt voor geweld, moet dit absoluut aangepakt worden.

Bovendien houden polarisatie en radicalisering elkaar in stand en versterken ze elkaar wederzijds. Enerzijds kan radicalisering – of radicaal gemotiveerde daden – leiden tot polarisatie. Anderzijds kan polarisatie een voedingsbodem zijn voor radicalisering. Neem nu bijvoorbeeld de terreuraanslagen en de Syrië-strijders. De gecreëerde polarisatie vanuit haatpredikers was een belangrijke voedingsbodem voor de religieus-extremistische aanslagen in eigen land. De aanslagen op hun beurt hebben dan weer het rechts-extremistische gedachtegoed aangewakkerd, wat dan weer leidt tot een toenemende segregatie, zowel fysiek als mentaal. Samen met de maatschappelijke vervreemding kan deze vorm van polarisatie opnieuw leiden tot extremisme en het stellen van extremistische handelingen. We moeten die vicieuze cirkel van wederzijdse polarisatie doorbreken.

Eveneens kan er sprake zijn van polarisatie binnen bepaalde gemeenschappen, zoals bijvoorbeeld tussen gematigde en geradicaliseerde moslims, of tussen bepaalde gemeenschappen die bijvoorbeeld een rechts-extremistische en zelfs fascistisch gedachtegoed navolgen, en daarbij de andere

---

⁵ Nota 'Curatieve aanpak, disengagement- en deradicaliseringsinitiatieven in België' van OCAD, mei 2018.

⁶<https://www.kennisplein.be/Documents/Eindrapport%20%27Polarisering%20en%20radicalisering%20een%20integrale%20praktische%20aanpak%27%20.pdf>

minderheidsgroepen binnen hun gemeenschap gaan bedreigen. Zo moeten we van jongs af aan starten met het voorkomen van bepaalde haatspraak naar andere gemeenschappen toe en leren we onze kinderen dat het verheerlijken van bepaalde vormen van extremistisch gedachtegoed alleen maar tot polarisatie leidt. Dus ook bij andere vormen van extremisme binnen minderheidsgroepen is het van belang een verbindend verhaal te creëren. Vooral online haatpropaganda en sociale media spelen in sommige gevallen een determinerende rol. Maar het kan ook gaan om het versturen van anonieme brieven met intimidaties of bedreigingen, betogingen en daden van vandalisme of bekladden met haatboodschappen. Een andere zorgwekkende vaststelling is dat extremistische groeperingen hun communicatiestrategie aanpassen, waardoor ze veel meer onder de radar blijven. We moeten dan ook inspelen op de inhoud van deze boodschappen en hier een tegengewicht bieden (zowel online als offline) en de weerbaarheid en kritische zin van onze maatschappij en de hiervoor kwetsbare individuen versterken.

Om te vermijden dat polarisatie escaleert en radicalisering en extremisme aanwakkert, dient er dan ook ingezet te worden op de ontwikkeling, verspreiding en verankering van positieve beeldvorming en op verbindende communicatie (connecting narratives). We zetten in op het verbeteren van de vertrouwensbanden en het ondersteunen van instellingen en sociale actoren die hier een constructieve rol in opnemen.

We ontwikkelen tevens een specifieke aanpak om desinformatie, fake news en complottheorieën te ontkrachten en vijandbeelden terug te dringen. Ook het kritisch en weerbaar denken dient hierbij te worden gevoed, bijvoorbeeld door in te zetten op mediawijsheid zowel binnen als buiten het onderwijs en het gebruik van een vertrouwde omgeving om een diepgaande en kritische discussie te kunnen aangaan met jongeren over radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisering.

Voor die personen die zich reeds in een aliëneringsproces bevinden of dreigen af te glijden naar radicalisering, stimuleren we burgerschapszin en het opnemen van maatschappelijk engagement in de samenleving als middel om deze personen opnieuw aansluiting te laten vinden bij de maatschappij. We laten zien dat alle mensen deel kunnen uitmaken van onze samenleving. Iedereen wordt uitgenodigd om zijn/haar bijdrage te doen en samen vorm te geven aan de maatschappij van morgen. Wanneer mensen zich (opnieuw) geconnecteerd voelen met de samenleving, met hun buurt, wanneer ze de toekomst van hun buurt zelf in handen kunnen nemen, kan het vervreemdingsproces worden tegengegaan. Door actief in te zetten op samenleven met elkaar en niet naast elkaar, door getto's tegen te gaan, door op zoek te gaan naar verbinding i.p.v. verdeling, halen we de voedingsbodem voor radicalisering en extremisme weg.

2. **We hanteren een krachtdadige aanpak tegen alle vormen van extremisme in onze samenleving, zowel online als offline. Elk betrokken beleidsdomein neemt de nodige maatregelen om extremisme tegen te gaan.**

Het krachtige medium dat het internet is, en meer bepaald websites en discussiefora zijn een uiterst geschikte voedingsbodem om aanhang te winnen. Het gaat om internetfora en chatboxen, omdat deze een persuasief middel kunnen zijn om personen zowel direct als indirect te beïnvloeden. Het internet is ook een effectief middel voor reeds geradicaliseerde personen, zodoende hen nog verder te drijven in hun radicale opvattingen.

In tegenstelling tot links-extremisme, waarbij verschillende groeperingen meer onderling met elkaar samenwerken, maakt ook rechts-extremisme vooral online een sterke opmars. De meest gebruikte tool wereldwijd is nog steeds het internet. Dat blijft een broeihaard voor ideeën, rekrutering, financiering en zelfs directe actie. Zo zullen lone actors vooral online hun inspiratie opdoen. We ontwikkelen daarom samen een kordate aanpak tegen alle vormen van online extremisme en hebben hierbij oog voor de uitdagingen waarvoor bepaalde online technieken (misbruik van algoritmes, clickbots, trolling, ...) en specifieke online fora (bv. gamers, incel) of tools (bv. snapchat, whatsapp...) ons stellen.

We bestrijden de verschillende verschijningsvormen van online extremisme (haatspraak, complottheorieën, verheerlijken en aanzetten tot geweld, ontmanteling of destructie van de democratie, mensenrechten of rechtstaat, ...) eveneens door middel van een gerichte samenwerking met andere partners, waaronder het federale (o.m. *Internet referral unit*) en Europese niveau (Europese Unie, Raad van Europa), de online platformen en andere stakeholders.

Ook offline moet extremisme krachtdadig worden aangepakt. We versterken en verankeren hierbij de reeds ontwikkelde goede praktijken, zowel binnen de lokale besturen als binnen de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid, zoals onder meer de ambtenaren die in bepaalde steden en gemeenten werken rond de preventie van extremisme, het aanspreekpunt radicalisering en polarisering in het onderwijs, de rol en het takenpakket van de VVSG, specifieke opleidingen rond het herkennen van en omgaan met radicalisering, ... Daar waar mogelijk breiden we deze uit naar andere vormen van extremisme en andere relevante sectoren. Ook nieuwe initiatieven kunnen hier aan bod komen zoals het ontwikkelen van gerichte vormingen, begeleidingstrajecten en sensibiliseringscampagnes, het uitbouwen van netwerken en samenwerkingsverbanden, het opbouwen en ter beschikking stellen van expertise en advies, zowel binnen de lokale besturen als de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid.

3. **We bouwen de samenwerking en coördinatie tussen alle niveaus en structuren verder uit en we versterken de informatie-uitwisseling**

De bestaande structuren en instellingen functioneren in het algemeen goed. Op Vlaams administratief niveau wordt de afstemming met het lokale en federale niveau verzekerd via het Vlaams Platform radicalisering. Ook andere uitgebouwde structuren, zoals de Vlaamse vertegenwoordiging in de Nationale Task Force en bepaalde werkgroepen van het Plan R (preventie, communicatie, gevangenis) zullen worden verdergezet om een preventieve en repressieve aanpak optimaal af te stemmen.

Een goede samenwerking met en informatie-uitwisseling en -doorstroming van en naar de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, het gevangeniswezen, de lokale overheden en de LIVC's, en tussen de strafuitvoeringsdiensten is eveneens cruciaal. Immers, een gezamenlijke aanpak is geënt op het delen van informatie, zodat elke noodzakelijke actor tijdig op de hoogte is en kan ingrijpen wanneer nodig. De parlementaire onderzoekscommissie terroristische aanslagen wees in haar rapport ook al naar een betere informatiedoorstroming tussen verschillende overheids- en veiligheidsdiensten, alsook tussen de verschillende beleidsniveaus en overheidsdiensten. We zullen dan ook constructief en proactief samenwerken met alle actoren om deze informatie-uitwisseling verder optimaal te organiseren. Voor een efficiënte en effectieve veiligheidsaanpak versterken we de samenwerking met het federale niveau en alle partijen in de veiligheidsketen in het kader van het veiligheidsbeleid, o.a. via bijdrage aan de Kadernota Integrale Veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan. Hierbij speelt ook de door de Vlaamse regering aangestelde verbindingsofficier een sleutelrol.

Ieder betrokken beleidsdomein blijft daarnaast zelf eigen netwerken uitbouwen en zorgt voor interne en externe informatiedeling en afstemming binnen de eigen sector in het kader van de uitvoering van de eigen (decretale) opdrachten.

Tot slot is het belangrijk om op de hoogte te zijn van internationale ontwikkelingen en waar mogelijk af te stemmen en desgevallend samen te werken, zoals het *Radicalisation Awareness Network (RAN)* van de Europese Unie.

4. We ondersteunen en versterken de lokale besturen en de lokale diensten en voorzieningen

Lokale besturen spelen een cruciale rol, zowel wat betreft signaaldetectie als de concrete reactie op en gerichte aanpak van gewelddadige radicalisering, extremisme en polarisatie. Een constructieve samenwerking met lokale diensten en voorzieningen is dus onontbeerlijk.

Om de lokale besturen en lokale diensten en voorzieningen te ondersteunen, zullen we bijkomende hefboomen en instrumenten (capaciteitsuitbouw, financiële ondersteuning, bevorderen van kennis- en expertiseopbouw, doorstroming en uitwisseling van goede praktijken,...) ter beschikking stellen.

Het uitbouwen van lokale netwerken is eveneens een belangrijk aspect, bijvoorbeeld in het kader van het opzetten van lokale initiatieven, de samenwerking met de LIVC's, samenlevingsinitiatieven in samenwerking met de politie of in het kader van de opvolging van ex-gedetineerden.

Vanuit de verschillende lokale actoren is er tevens vraag naar meer ondersteuning, begeleiding en vorming rond de aanpak van zowel polarisatie, extremisme, radicalisering en terrorisme. We zetten dan ook in op sensibilisering, begeleiding en vorming van de lokale besturen, de verschillende lokale diensten en voorzieningen en andere belanghebbenden over hoe er het best kan worden omgegaan met de verschillende vormen van extremisme en polarisatie.

5. We zetten in op een snelle detectie van signalen en hanteren hierbij een aanklampende, op maat gesneden en multidisciplinaire aanpak bij individuele casussen

Zowel de lokale besturen als de socio-preventieve actoren kunnen een grote rol spelen bij vroegdetectie, aanmelding en de verdere opvolging van individuele casussen. De Lokale Integrale Veiligheidscel (LIVC) Radicalisme is hierbij fundamenteel.

In het kader van een optimale samenwerking en het versterken van de vertrouwensrelatie tussen de sociopreventieve actoren en de LIVC's, wordt er een duidelijk decretaal kader opgesteld omtrent de informatieverstrekking en het beroepsgeheim binnen de LIVC, waarbij de vrijwillige deelname van de sociopreventieve actoren het uitgangspunt is. We zullen tevens, in overleg met de sectoren, een handelingskader voor de praktische implementatie opstellen, rekening houdend met de eigenheid en opdrachten van de respectieve sectoren. We zullen hier tevens uitgebreid over communiceren, zowel naar de lokale besturen als de betrokken departementen van de Vlaamse overheid toe.

We bieden via de verschillende beleidsdomeinen ondersteuning en hefboomen om individuen (opnieuw) aansluiting te laten vinden in de samenleving. Hierbij gaan we multidisciplinair te werk en bekijken we elke casus vanuit de individuele sterktes en zwaktes. We bieden advies en ondersteuning bij het verbeteren van de individuele levensomstandigheden en het ontwikkelen van positieve coping strategieën. Het is dan ook belangrijk om de actoren die hiermee in de praktijk aan de slag gaan (o.a. leerkrachten, jeugdwerkers, CAW medewerkers, ...), maximaal te ondersteunen. Want radicalisering vindt altijd plaats in een wisselwerking tussen een individu en zijn omgeving. Het is daarom belangrijk om het bredere sociale netwerk rondom jongeren te betrekken bij de preventie en aanpak. Er moet dan ook meer aandacht gaan naar de onmisbare rol die ouders hierbij kunnen spelen.

Ook over personen die de gevangenis verlaten (hetzij strafeinde, hetzij via een strafuitvoeringsmodaliteit) en waarbij nood is aan verdere opvolging en/of begeleiding, moet er een goede afstemming zijn met actoren actief binnen en buiten de gevangenis en de LIVC-R.

6. We zetten in op disengagement en nazorg via een curatieve, multidisciplinaire aanpak met als doel een betere re-integratie en vermindering van recidive

De afgelopen jaren werden er steeds meer en meer personen, die veroordeeld waren op basis van de terrorismewetgeving, vrijgelaten uit de gevangenis. Ook de komende periode wordt nog een hoge uitstroom verwacht: dit en volgend jaar alleen al komen er 60 geradicaliseerden uit de gevangenis vrij. Momenteel zitten nog 9 (18%) islamistisch extremistische haatpropagandisten in detentie. 38 (76%) van deze haatpropagandisten zijn (al dan niet na een gevangenisstraf) op vrije voeten. Er bevinden momenteel géén rechts-extremistische en links-extremistische haatpropagandisten in detentie⁷.

Op vlak van re-integratie en nazorg hebben de afgelopen jaren enkele verschuivingen plaatsgevonden. Zo zijn er bijvoorbeeld nauwelijks nog vertrekkende Syriëstrijders, maar zijn er wel meer en meer terugkeerders, waaronder ook veel vrouwen en minderjarigen. Sinds de wetwijziging van 2015 werd het verlaten of binnenkomen van ons grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf immers ook strafbaar. Sindsdien wordt zo goed als elke terugkeerder ook strafrechtelijk vervolgd en vormen zij ook het voorwerp uit van vervolging, opvolging en begeleiding. Van de teruggekeerde Foreign Terrorist Fighters (categorie 3) zijn er momenteel 31 in detentie en 3 staan er onder elektronisch toezicht⁸. Van de terugkeerders gevestigd in België en al dan niet na het ondergaan van een gevangenisstraf, is 65% ondertussen in vrijheid. Cijfers van OCAD geven aan dat ongeveer 80% van de mannelijke terugkeerders die niet meer in detentie zijn, tekenen van deradicalisering, disengagement of een positieve evolutie vertonen. Bij de vrouwen bedraagt dit percentage 95%. Bij de mannen die nog wel in detentie zijn, zou iets minder dan de helft tekenen van deradicalisering en/of

---

⁷ Cijfers OCAD van 2 juli 2020

⁸ Nota 'Beeldvorming Foreign Terrorist Fighters' van OCAD, 27/04/2020

disengagement vertonen. Bij gedetineerden van de specifieke D-Rad-Ex afdelingen, ligt dit percentage nog veel lager.

Hoe dan ook is het belangrijk dat we zowel tijdens als na detentie de gepaste begeleiding en opvolging voorzien, en dit telkens op maat van de persoon. Daarom wachten we als gemeenschap niet tot op het moment van vrijlating om te interfereren, maar zetten we versterkt in om ook al vroeger, tijdens detentie, disengagementstrajecten te starten. Hierbij ligt een grote verantwoordelijkheid bij de deelstaten. De gedetineerden veroordeeld of verdacht in het kader van gewelddadig extremisme of met een verontrustende radicalisering, krijgen een specifieke begeleiding gericht op disengagement. **We beogen een structurele inbedding van deze begeleiding in de werking van de CAW's.**

Daarnaast zijn er ook personen zonder veroordeling op basis van de terrorismewetgeving, maar die wel bijvoorbeeld probatiemaatregelen kregen of geïnterneerd werden in het kader van een radicaliseringsproblematiek. Ook voor hen zullen we de gepaste begeleiding en opvolging op maat voorzien.

Wat het opvolgingsbeleid betreft, wordt er versterkt ingezet op een verhoogde aanpak met het oog op het verminderen van recidive. Risicotaxatie zal hier een grote rol bij spelen, om tot een gerichte aanpak te komen. Hierbij is het ook belangrijk dat de methodieken van de verschillende schakels van de gerechtelijke keten op elkaar afgestemd zijn. Hierbij gaan we multidisciplinair te werk, immers, het is ondertussen aangetoond dat er verschillende andere oorzaken en problemen aan de basis kunnen liggen van radicalisering. Daarom zetten we in op professionals en hulpverleners uit verschillende disciplines, zowel tijdens als na detentie, zodat achterliggende problematieken tijdig behandeld kunnen worden en deze behandeling na detentie kan verder gezet worden.

7. We zetten slachtoffers centraal in het beleid rond gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie

Slachtoffers van terreur en aanslagen verdienen bijzondere aandacht in dit actieplan. Dit zijn daden van een andere orde dan reguliere criminaliteit: het aantal slachtoffers per feit ligt doorgaans hoger en de fysieke en mentale impact is zeer traumatiserend. Slachtoffers van de aanslagen van 22 maart 2016 dragen die dag nog steeds met zich mee. Sommigen door fysiek of mentaal trauma, anderen door het verlies van hun geliefden. We moeten beter doen voor al deze slachtoffers.

De parlementaire onderzoekscommissie terroristische aanslagen merkte op dat er nood is aan een gecoördineerd aanspreekpunt voor alle slachtoffers. In navolging hiervan werd dan ook het centraal slachtofferloket op het niveau van het federaal parket opgericht om de nazorg voor alle slachtoffers te verbeteren. We zullen ons hiervoor engageren en onze medewerking verlenen waar nodig.

Ook kinderen van IS-strijders hebben niet gekozen voor deze situatie. Ze dragen de gevolgen van de ideologie en acties van hun geradicaliseerde ouders met zich mee. Volgens OCAD zouden er ongeveer 180 Belgische minderjarigen in Syrië en Irak verblijven, waarvan de meesten jonger zijn dan zes jaar. Zij hebben vermoedelijk trauma's opgelopen en hebben eveneens nood aan gepaste ondersteuning en begeleiding met oog op re-integratie. Ook in dit kader ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de deelstaten, die ook voor hen in de nodige opvolging dienen te voorzien.

8. We onderbouwen ons beleid via wetenschappelijk onderzoek en de opbouw en verspreiding van kennis en expertise

Doorheen deze doelstellingen moet transversaal worden ingezet op onderzoek, kennis- en expertiseopbouw en -verspreiding. Immers, radicalisering, extremisme en polarisering zijn evolutieve processen. Het is dan ook cruciaal dat recent wetenschappelijk onderzoek en internationale inzichten en tendensen in Vlaanderen geïmplementeerd kunnen worden. Er wordt m.a.w. een beleid ontwikkeld dat maximaal wetenschappelijk onderbouwd is. Er zal ingezet worden op kennis- en expertiseopbouw binnen specifieke onderzoeklijnen en of de ontwikkeling van een specifiek expertisecentrum en op de afstemming met andere experts en academici.

De beleidsinitiatieven zullen ook worden gemonitord en geëvalueerd zodat indien nodig kan bijgestuurd worden.